

EDİTÖRLERDEN EDITOR'S LETTER / VON DEN EDITOREN

Alevilik-Bektaşılık Araştırmaları Dergisi olarak Şah İsmail Hatayi özel dosyasının yer aldığı 30. sayımızı siz değerli okuyucularımızla buluşturmanın mutluluğunu yaşıyoruz. 2009 yılında ilk sayısını yayınladığımız dergimizin, okuyucularımızın teşviki, yazarlarımızın çalışmaları ve Alevi-Bektaşî Kültür Enstitüsü'nün maddi ve manevi destekleri ile otuzuncu sayısını çıkarmanın onurunu yaşıyoruz. Doğrudan Alevilik-Bektaşilik alanında yayın yapan dergilerin sayısının yok denecek kadar az olması, yayın hayatına giren bazı dergilerin birkaç sayı sonrası kapanması, bir kısmının akademik hakemli bir dergi olmaktan öte popüler dergi mahiyetinde olması Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi'nin otuzuncu sayısına ulaşmasını daha da anlamlı kılmaktadır. Daha da önemlisi derginin hiçbir devlet ve özel kurum desteği almadan Alevi-Bektaşî Kültür Enstitüsü'nün öz kaynakları ile bugüne gelebilmesinin önemli bir başarı hikâyesi olduğuna inanıyoruz. Dergimiz otuzuncu sayısına kadar basılı ve dijital yayınlanmıştır. 2020 yılına kadar dergimizi üç bin adet basıyor ve Türkiye başta olmak üzere dünyanın birçok ülkesindeki kütüphane, araştırmacı, sivil toplum kurumu ve bireylere ulaştırıyorduk. 2020 yılından sonra dergimizin basım sayısını bin adete düşürdük. Dağıtım listesini de doğrudan Alevilik-Bektaşilik alanında çalışan araştırmacılar, üniversiteler ve kütüphaneler olarak güncelleyerek her sayıda değişmekle birlikte 600 ile 650 arasında adrese ulaştırdık. Otuzuncu sayımızla birlikte Alevi-Bektaşî Kültür Enstitüsü ve derginin editoryal ekibi olarak dergimizin bu sayıdan sonra sadece dijital olarak yayımlanması kararını aldık. Bu kararı almamızdaki hususların başında basım ve dağıtım faaliyetlerinin kontrol edilemez şekilde her sayıda katlanarak artması gelmektedir. Diğer bir önemli husus da dijital dünyanın yetkin kullanımının yaygınlaşmasıdır. Dergimizin indirme rakamları ve indirimin gerçekleştiği ülkeleri takip ettiğimizde konu üzerine çalışan araştırmacıların veriye ulaşmada dijital yöntemleri daha yaygın kullandığı gerçeği ile yüz yüze geldik. Son birkaç sayıdır dağıtıma çıkan dergilerin neredeyse yüzde on beşinin iade edilmesi de ulaşılabilirlik anlamında yeniden düşünmemizi sağladı. Enstitümüzün sınırlı kaynaklarını farklı çalışmalarda değerlendirmenin daha yerinde olacağını düşünerek dergimizin tamamen dijitalleşmesi kararını verdik.

Derginin son basılı nüshası olan otuzuncu sayısı anlamlı bir dosya sayısı olarak literatüre hem basılı hem de dijital olarak ulaşacak. 2024 yılı Şah İsmail Hatayi'nin Hakk'a yürüyüşünün 500. yılı. Bu sebeple dergimizin 30. sayısını Şah İsmail Hatayi

özel dosyası ile yayımlama kararı aldık. Özel dosyanın daha yetkin bir şekilde hazırlaması için Şah İsmail Hatayı konusunda yetkin çalışmalarını ile bilinen Doç. Dr. İlgar Baharlı'dan Konuk Editör olarak dosyanın yazılarının tespiti ve daveti konusunda yardım istedik. Kendisi teklifimizi kabul ederek Şah İsmail Hatayı özel dosyası konusunda bize rehberlik etti. Editoryal ekip olarak bu konuda kendisine teşekkürlerimizi sunmak isteriz.

Dergimizin 30. sayısı Şah İsmail Hatayı Özel Dosyası ve Alevilik-Bektaşılık konulu diğer çalışmalar ile bilim camiasına ve literatüre katkıda bulunacak nitelikte yazılarla karşınızdadır. Alevi-Bektaşî Kültür Enstitüsü'nün desteği ve siz değerli okuyucularımızın teşvikiyle, dergimizin gelecekteki sayılarında daha güçlü ve zengin içeriklerle yoluna devam edeceğine olan inancımız tamdır.

Alevilik-Bektaşılık Araştırmaları Dergisi'nin 30. sayısı 10 özlü makale, 1 derleme makale ve dört kitap inceleme yazısından oluşmaktadır. Bu makalelerin 9 tanesi Şah İsmail Hatayı Dosyasının diğer ikisi ise dosya dışı makalelerdir. Dergimizin bu sayısının ilk özlü makalesi Ömür Ceylan tarafından kaleme alınan "Anadolu Hatayileri Şah İsmail'i Duydu mu?" başlıklı makaledir. Ömür Ceylan bu makalede ana hatlarıyla Şah İsmail'in itikadi portresini çizmeyi ve Anadolu Hatayileri'nde bu portrenin etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda 2017 senesinde yayımlanmış karşılaştırmalı *Hatayi Divanı*'ndan hareketle onun itikadi duruşunda ayırt edici özellikler taşıdığına inanılan birtakım kavramları ve bu kavramların Anadolu Hatayilerindeki yansımalarını incelemiştir.

Tofiq Necefi'nin "Şah İsmail Safevî'nin Siyasi Portresi" başlıklı çalışması, bu sayının ikinci özlü makalesidir. Necefi çalışmasında, Şah İsmail Hatayı'nın genç yaşına rağmen dönemin siyasi manzarasının üzerindeki büyük etkisini, onun siyasi portresini inceleyerek ortaya koymaktadır.

Bu sayının üçüncü özlü makalesi Ersel Çağlıtütüncügil'in "Kusar-Hazra Köyü (Azerbaycan) Şeyh Cüneyd Türbesi: Restorasyon Hataları ve Bu Kültür Mirasını Korumanın Önemi Üzerine Düşünceler" başlıklı çalışmasıdır. Yazar bu makalede Azerbaycan'da yer alan ve Safeviler Dönemi'ne tarihlenen 16. yüzyıla ait Şeyh Cüneyd Türbesi'nin Türk mimarisindeki yeri ve önemine vurgu yaparak daha sağlıklı ve doğru bir şekilde korunması ve gelecek nesillere aktarılması konusundaki görüş ve önerilerini ortaya koymuştur.

30. sayının dördüncü özlü makalesi Ayşe Atıcı Arayancan'ın kaleme aldığı "Safeviler-Müşa'şasa Çatışması: Siyasi, Mezhep ve Sosyal Dönüşümler Üzerine Bir Analiz" başlıklı makaledir. Bu makalede Safeviler ve Müşa'şaların karşılaştırılması; Safevi liderlerin dinî otoriteyi nasıl tesis ettikleri, ideolojik temelleri, İsnâaşerriyye Şîliğini kabul ettirmek için yapılan uygulamalar, siyasi ittifak kurma becerileri ve destekçi kitleleri gibi meselelerle ele alınmış; Müşa'şaların Safevî yükselişine karşı ne tür tepkiler geliştirdiklerini ve bu tepkilerin hangi dinamikler üzerinden şekillendiği, kendi propaganda stratejileri ve toplumsal desteği nasıl elde etmeye çalıştıkları analiz edilmiştir.

İlgar Baharlı'nın "Ehl-İ Hak Alevilerin Tarihî Kaynaklarında Şah İsmail Hatayı" başlıklı çalışması, bu sayının beşinci özlü makalesidir. Bu çalışmada Ehl'i Hak Alevileri arasında kabul gören kaynaklara bakılınca önemli bir yere sahip olduğu görülen Şah İsmail Hatayı'nın söz konusu kaynaklardaki yeri incelenmiştir.

Bu sayının altıncı özlü makalesi Dr. Mihriban Artan'ın "Karizmatik Lider Bağlamında Şah İsmail" başlıklı çalışmasıdır. Çalışmada, 16. yüzyılda Safevî Devleti'nin kurucusu olarak sadece siyasi değil aynı zamanda dinî ve kültürel alanda da derin bir etki bırakan Şah İsmail Hatayı karizmatik lider bağlamında ele alınmış; Şah İsmail'in karizmasını oluşturan unsurlar Osmanlı ve Safevî kronikleri, seyahatnameler ve diğer kaynaklar ışığında, doküman analizi yöntemiyle ortaya koyularak karizmatik lider kavramına tarihî bir perspektif sunulmuştur.

"Şah İsmail Hatâyî'nin Şiirlerinde Dile Gelen İman Esasları Üzerine Bir Değerlendirme" başlıklı, Bülent Keleş'e ait makale 30. sayının yedinci özlü makalesidir. Yazar, Şah İsmail Hatâyî'nin divanındaki deyişlerinde ön plana çıkan inanç esasları üzerinde durarak şiirlerinde vurguladığı iman esaslarının Şii ve Sünnî İslam geleneği ile benzer ve farklı noktalarına dikkat çekmiştir.

Dergimizin 30. sayısında Şah Hatayı dosyasının dışında iki özlü makale daha bulunmaktadır. Bunlardan ilki ve özlü makalelerin dokuzuncusu Doç. Dr. Cem Erdem'in "Bektaşî Geleneginde Gizli Bir Mirasın Keşfi: Bedri Noyan Dede Baba'nın Yayınlanmamış Şiirleri ve Tasavvufî Derinlikleri Üzerine Bir İnceleme" başlıklı makalesidir. Çalışmada yazar, Bedri Noyan'ın "Âşık Noyan, Bedri Noyan Dede Baba ve Bedri Noyan" mahlaslarıyla yazdığı şiirlerdeki kelime seçimlerini, cümle yapılarını, ölçü ve ahenk özelliklerini analiz etmiştir. Dosya dışındaki makalelerin ikincisi ve özlü makalelerin on birincisi olan "The Alevism-Bektasism Order And The Akhis

Organisation in Anatolia: Ideas And Practices” başlıklı İngilizce makale, Fahimeh Mokhber Dezfouli tarafından kaleme alınmıştır. Bu makalede yazar Osmanlı Dönemi’nde Alevi-Bektaşî tarikatının Ahi teşkilatıyla birleşme sürecini ve bu birleşmeye zemin hazırlayan benzerlikleri incelemiştir.

Dergimizin bu sayısındaki derleme makaleler bölümünde Prof. Dr. Eva Csaki’nin “Şah İsmail Hatayi Şiirlerine Dair” başlıklı makale yer almaktadır. Söz konusu çalışmada Eva Csaki, 1999 senesinde Trakya’da yapılan saha çalışmalarında derlenen Hatayi nefeslerinden hareketle Batı Avrupa’daki Sufi İslam merkezleriyle ilişkili olarak Alevi-Bektaşî inanç sisteminin teolojik ve tarihsel arka planını açıklamıştır. Araştırmada, Hatayi’nin nefeslerinde kullandığı Orta Türkçenin hem dönemin dil özelliklerini hem de İslamiyet öncesi Türk kültürüne dair unsurları içerdiği görülmüştür.

Alevilik-Bektaşîlik Araştırmaları Dergisi’nin 30. sayısında dört adet kitap inceleme yazısı bulunmaktadır. Bunlardan ilki Güllü Işık’ın, Cengiz Yıldırım tarafından kaleme alınan *Şah İsmail-Safevî Kızılbaş Devleti* başlıklı kitabı üzerine yazdığı inceleme yazısıdır. İkincisi Gündüz Tufan’ın *Son Kızılbaş Şah İsmail* adlı kitabı hakkında Hilmi Aykaç’ın yazdığı yazıdır. Bu sayının üçüncü kitap inceleme yazısı ise Ali Avcu’nun *İslam’ın İlk Marjinalleri: Gulat-ı Şia* adlı kitabı üzerine Aliğa İşçitürk’ün kaleme aldığı inceleme yazısıdır. Ceylan Erzincan’ın kaleme aldığı ve Mustafa Ekinci’nin *Şah İsmail ve İnanç Dünyası* kitabını incelediği yazısı ise dergimizin 30. sayısının son kitap inceleme çalışmasıdır.

Ek olarak dergimizin bu sayısında Güllizar Cengiz tarafından kaleme alınan bir nekroloji yazısı yer almaktadır. “Bir Mürşidin Ardından: Adnî Halife Baba Erenler (Ahmet Mehmet Temren)” başlıklı bu yazı, Enstitümüzün inançsal hizmetlerini yürütmüş olan, Kadıncık Ana Dergâhı’nın uzun yıllar mürşitliğini yapan ve Enstitümüzün çalışmalarına kıymetli katkılar sağlayan Ahmet Mehmet Temren’in Hakk’a yürüyüşü üzerine üzerine hayatı ve Enstitümüze katkılarını aktarmaktadır.

Editörlüğünü yaptığımız Alevilik-Bektaşîlik Araştırmaları Dergisi’nin 30. sayısını özel bir dosyayla siz değerli okuyucularımızla buluşturmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Dergimizin bu sayısı hem Şah İsmail Hatayi hem de Alevi-Bektaşî kültürü ve tarihi üzerine yapılan çalışmaların zenginliğiyle, farklı disiplinlerden gelen değerli katkılarla bir kez daha şekillenmiştir. Bu süreçte emek veren tüm yazarlarımıza, titiz değerlendirmeleriyle çalışmalarımıza yön veren hakemlerimize ve dergimizin her aşamasında özveriyle çalışan yabancı dil editörlerimize, editör yardımcılarımıza, yayın

kurulu üyelerimize ve teknik destek ekibimize teşekkürü bir borç biliriz. 30. sayımızda, sizleri yeni ve ufuk açıcı çalışmalarla buluştururken Alevilik-Bektaşılık çalışmalarına katkı sağlamaya devam ediyor olmanın gururunu taşıyoruz. Gelecek sayılarda tekrar görüşmek dileğiyle...

Editörler

Prof. Dr. Ali YAMAN

Doç. Dr. Mehmet ERSAL

Doç. Dr. Bülent AKIN